

Forkortelser og ordforklaringer til «NATO-guiden»

Stopp NATO – mai 2020

Jaltakonferansen (også kalt **Krimkonferansen**) var et ukelangt møte fra 4. til 11. februar 1945 – tre måneder før den andre verdenskrig var over i Europa – mellom statslederne i USA (Franklin D. Roosevelt), Storbritannia (Winston Churchill) og Sovjetunionen (Josef Stalin).

Møtet fant sted i Livadiapalasset, tsarfamiliens tidligere sommerresidens, nær byen Jalta på Krim. Temaet for møtet var de alliertes videre krigføring inne i selve Tyskland og kampen mot Japan. Størst interesse knyttet det seg imidlertid til de avtaler og planer de tre lederne laget for etterkrigstiden.

Jaltaavtalen stadfestet at det okkuperte Tyskland skulle deles inn i fire okkupasjonssoner, som hver skulle styres av en av okkupasjonsmaktene; Sovjetunionen, USA, Storbritannia og Frankrike. Videre ble man enige om prinsippet og utgangspunktet for hvordan Tyskland skulle betale krigserstatninger. Det var også her Churchill og Stalin avtalte såkalte interessesfærer etter krigen.

Marshallplanen, også kalt **Marshallhjelpen**, offisielt **European Recovery Program (ERP)**,^[1] var et amerikansk hjelpeprogram for Europa som følge av ødeleggelsene under andre verdenskrig. Planen ble vedtatt av Kongressen i USA i 1948. Den er oppkalt etter den amerikanske politikeren George C. Marshall, som var initiativtaker til planen.

Marshallplanen medførte økonomisk hjelp i form av lån, økonomisk støtte, og forsyning av næringsmidler og andre varer, til 18 europeiske land og territorier. Samlet beløp hjelper seg til 14 milliarder dollar.

De politiske virkningene av Marshallplanen kan kanskje ha vært minst like viktig som de økonomiske og var viktig for å knytte Vest-Europa til USA. Marshallplanen ble sett på som et av de første elementene til europeisk-integrering fordi den blant annet fjernet tollbarrierer. Dermed fikk landene ikke styre sin egen utenrikshandel.

Norge mottok bistand til en verdi av rundt 450 millioner dollar over fire år. Opprinnelig ønsket regjeringen Gerhardsen å takke nei til Marshallhjelpen fordi man mente at Norge ikke trengte økonomisk bistand, og fordi det ikke passet med regjeringens utenrikspolitiske linje. Det innebar en betydelig kursendring da Norge takket ja til Marshallhjelpen. Norsk tilslutning til Marshallhjelpen innebar i praksis at Norge valgte side i den kalde krigen.

Truman-doktrinen var et utenrikspolitisk prinsipp som ble uttrykt av president Harry S. Truman i 1947 som et svar på Sovjetunionens, senere også Kinas, økende innflytelse i internasjonal politikk. Amerikansk utenrikspolitikk skulle demme opp for kommunismen, og yte militær og økonomisk bistand til stater som ble truet av kommunistisk maktovertagelse. Truman-doktrinen var i det vesentlige utformet av Truman, George Marshall og Dean Acheson. Truman presenterte politikken i en tale til Kongressen i plenum den 12. mars 1947. Den direkte foranledning var de politiske forholdene i Hellas og Tyrkia. Storbritannia hadde kort før sagt seg ute av stand til å gi de vaklende regimene i disse to landene fortsatt militær og økonomisk hjelp. USA tok da over.

Kråkerøy-talen er en av de mest kjente talene til tidligere statsminister Einar Gerhardsen, og ble avholdt på «Folkvang» forsamlingshus på Kråkerøy ved Fredrikstad, 29. februar 1948. Bakgrunnen for talen var hendelsene i Tsjekkoslovakia 25. februar og Sovjetunionens tilbud i et brev fra Josef Stalin 22. februar til den finske presidenten Juho Kusti Paasikivi om en ikke-angrepspakt.

Det viktigste politiske vendepunktet var at Gerhardsen selv stod fram som klar motstander av NKP. Han hadde fram til da tilhørt en mer moderat fløy i DNA i forhold til NKP, i motsetning til DNAs partisekretær Haakon Lie som siden krigen hadde vært uforsonlig i forholdet til NKP. Gerhardsen gikk i talen til kraftig angrep på NKP som han utpekte som en trussel mot frihet og demokrati.

I 1950 ble Kråkerøy-talens hovedprinsipper nedfelt i lovs form som beredskapslovene. Talen ble også opptakten til en omfattende overvåking av kommunister og venstreradikale i hele etterkrigstiden, noe blant annet Lund-rapporten har dokumentert i sin rapport.

Baseerklæringen var en erklæring fra Norge i 1949 for å berolige Sovjetunionen før Norge gikk inn i NATO.

Erklæringen gikk ut på at så lenge Norge ikke ble angrepet eller at det fremkom trusler om angrep, så ville det ikke bli gitt tillatelse for opprettelse av fremmede militærbaser på norsk jord. Grunnet den kalde krigen var Sovjet redde for amerikanske baser i Norge, og dette ble med erklæringen fastsatt at det ikke skulle skje. Det var allikevel tillatt med NATO-øvelser i Norge, men ikke øst for Hammerfest, og ikke ved den sovjetiske grensen. Det var få andre NATO-land som ikke hadde amerikanske baser.

Bratteli-doktrinen var en erklæring norsk politikk vedrørende atomvåpen om bord på allierte fartøyer som besøker Norge, som ble avgitt i oktober 1975. Erklæringen lød: «Vår forutsetning ved anløp av fremmede krigsskip har vært og er at atomvåpen ikke medføres ombord. Norske myndigheter regner med at så vel allierte som andre atommakter respekterer denne forutsetning.»

Orientering var en norsk venstreside-avis som ble startet i 1952 og tatt opp i den nye avisa *Ny Tid* i 1975. Den kom med første prøvenummer i desember 1952, og kom fra februar 1953 hver 14. dag. Fra 1960 ble avisa utgitt ukentlig.

Årsakene til at avisa ble etablert var flere. Den viktigste var kanskje at kritikere av NATO og vestlig kapitalisme mente det var blitt vanskelig å komme til i den etablerte pressen med sine synspunkter. De fleste bidragsyterne tilhørte DNAs venstreopposisjon og var mot NATO-medlemskapet. Redaktør ble Sigurd Evensmo, med Finn Gustavsen som redaksjonssekretær. I 1957 ble Gustavsen redaktør. De fikk støtte fra flere gamle Arbeiderparti-folk, blant andre partiets første statsminister, Christopher Hornsrud.

Orienteringskretsens politiske linje var å fremme et sosialistisk alternativ til blokkdelingen («det tredje standpunktet»), hvor i de så for seg en blokkuavhengig posisjon med rom for kritikk av både Moskva og Washington. «Orientering» ønsket å kritisere begge sider. Følgelig ble avisa nærmest fortiet av arbeiderpressen, noe som kan ha bidratt til økt interesse.

I 1961 ble kresen rundt ekskludert fra Arbeiderpartiet. *Orientering* gikk raskt over til å bli talerør for det nye Sosialistisk Folkeparti (SF), samtidig som avisen doblet utgivelsefrekvensen til å komme ukentlig. Avisen ble formelt overtatt av SF i 1973.

I 1974-1975 ble det avholdt samlingsforhandlinger mellom partiene til venstre for Arbeiderpartiet etter valgsuksessen til Sosialistisk Valgforbund i 1973. Sosialistisk Venstreparti ble opprettet i 1975, og skulle erstatte Sosialistisk Folkeparti (SF), Norges Kommunistiske Parti (som senere trakk seg) og Demokratiske Sosialister AIK, med støtte fra en rekke uavhengige sosialister. *Orientering* ble i forbindelse med denne prosessen vedtatt nedlagt og tatt opp i SVs nye partiorgan, *Ny Tid*. Sentrale aktører i miljøet omkring *Orientering* fortsatte i og rundt den nye avisen.

Påskeopprøret i Arbeiderpartiet er navnet på en hendelse i 1958, da et AUF-lokallag, Sosialistisk Studentlag, vedtok en resolusjon som uttrykte motstand mot NATO og krevde at NATO-landet Vest-Tyskland ikke skulle få ha atomvåpen.

Bakgrunnen var at USA hadde tilbudt sine NATO-allierte amerikanske atomvåpen, som opprustning i våpenkappløpet med østblokken. Sosialistisk Studentlag brukte påskeferien, da partiapparatet i Arbeiderpartiet hadde ferie, til å få mer enn halvparten av medlemmene i Arbeiderpartiets stortingsgruppe til å skrive under på resolusjonen sin. Resolusjonen fikk også tilslutning fra fagforeninger som representerte ca. 300 000 mennesker. Opprøret førte til at partiledelsen anført av partisekretær Haakon Lie fikk ekskludert en rekke personer på venstresiden i sitt eget parti; Sosialistisk Studentlag ble ekskludert i sin helhet. I etterkant trakk alle stortingsrepresentantene bortsett fra én underskriftene sine

Prometheus-planen

Kuppet i Hellas i 1967 ble gjennomført nettopp etter en NATO-plan — den såkalte Prometheus-planen. Den første varianten av denne planen ble utarbeidet med amerikansk hjelp allerede i 1960, i forbindelse med at Hellas ble medlem av NATO. Planen ble senere revidert på NATO-konferansen i 1964.

Under oberstens maktovertakelse handlet de forskjellige militæravdelingene etter ordre fra sjefen for hæren, generalmajor Gregor Spandidakis og Pentagon. Det var CIA som ga Papadoupolos klarsignal. I vedleggene til «Prometheus» var det lister over hvilke opposisjonsledere og venstreorienterte politikere som skulle arresteres i første, andre og tredje omgang. Den forteller i detalj hvordan de forskjellige nøkkelpersonene i de væpnede styrker skal forholde seg, hvem som skal rykke ut og innta strategisk viktige punkter i hovedstaden og andre store byer når det bestemte kodesignalet for «Prometheus» går.

Det var etter kartotekkort fra NATO, CIA og den greske generalstaben kuppmakerne kom på sporet av og arresterte tusenvis intellektuelle, politikere, og fagforeningsfolk. «Operasjon Prometheus» var nøye forberedt og ble gjennomført med fullkommen presisjon helt fra oppmarsjen om morgenen da stridsvogner besatte strategiske punkter og offisielle bygninger.

Lignende planer ble utarbeidet for alle NATO-land, også Norge.

Cyberforsvaret er en militær organisasjon som driver, sikrer og forsvarer Forsvarets datasystemer, nettverk, og høyteknologiske plattformer mot angrep i og fra cyberdomenet.

Cyberforsvaret er ansvarlig for å etablere og opprettholde Forsvarets handlingsrom i cyberdomenet – det digitale rom – og for å beskytte Forsvarets IKT-systemer mot digitale trusler fra militære og sivile aktører.

Cyberforsvaret har en særskilt rolle i å være på driver for digitaliseringen av Forsvaret.

Tjenesten ledes av sjefen for Cyberforsvaret fra dennes hovedkvarter på Jørstadmoen utenfor Lillehammer.

Julian Paul Assange er en australsk journalist, dataprogrammerer, internettaktivist og hacker. Han er mest kjent som talsmann for nettstedet WikiLeaks, som har som mål å offentliggjøre hemmeligstemplede dokumenter.

Han fikk statsborgerskap i Ecuador i 2018 og dette ble trukket tilbake av Ecuadors myndigheter i 2019. Han ble straks arrestert av britisk politi. Assange hadde da oppholdt seg syv år i bygget. Den 1. mai 2019 ble han dømt til en 50 ukers fengselsstraff for å ha brutt vilkårene for løslatelsen mot kausjon syv år tidligere. Assange har siden arrestasjonen sittet i høysikkerhetsfengselet Belmarsh i London. Han risikerer utlevering til USA når han blir løslatt.

Wikileaks-avsløringene. WikiLeaks er et varslernettsted som publiserer lekkede dokumenter fra styresmakter og andre organisasjoner, og samtidig holder kildene anonyme. Det blir finansiert av private donorer, som alle er anonyme, og tar ikke imot penger fra offentlige myndigheter eller store selskaper.

WikiLeaks dukket opp på Internett i januar 2007. De som opprettet WikiLeaks har ikke blitt formelt identifisert.^[4] Nettstedet har blitt representert i offentligheten siden januar 2007 av Julian Assange og andre. Assange beskriver seg selv som medlem av WikiLeaks' rådgiverstyre.

Den 25. juli 2010 ga WikiLeaks 91 731 dokumenter til *The Guardian*, *The New York Times*, og *Der Spiegel*. Dokumentene var relatert til krigen i Afghanistan fra januar 2004 til desember 2009, og beskriver enkelthendelser som beskytning av egne soldater og angrep på sivile. Lekkasjens omfang ble av Julian Assange sammenlignet med avsløringen av The Pentagon Papers på 1970-tallet.

28. november 2010 startet lekkingen av 251 287 diplomatmeldinger sendt fra USA ambassader. Nettsiden ble utsatt for et tjenestenektangrep dagen publiseringen skulle foregå, men avisene *El País*, *Le Monde*, *Der Spiegel* og *The Guardian* (som videresendte dokumentene til *The New York Times*) publiserte artikler basert på notatene samme dag.

Wikileaks' mediestrategi ble endret fra foregående lekkasjer. I stedet for å legge ut alle dokumentene samtidig, legger de ut et mindre antall artikler daglig, i samarbeid med forskjellige aviser lokalt over hele verden.

I januar 2011 ble opptøyene i Tunisia forsterket etter at befolkningen ble kjent med korrupsjonsmistanker som fantes mot president Zine el-Abidine Ben Ali og hans familie. Korrupsjonsanklagene ble lekket av Wikileaks i desember 2010. Det har blitt antydnet at lekkasjen var direkte årsak til at landets president ble kastet.

FN-pakten (Charter of the United Nations) er avtalen som etablerte verdensorganisasjonen De Forente Nasjoner i 1945. På sett og vis er FN pakten organisasjonens grunnlov. FN-pakten er en internasjonal traktat som beskriver reglene og prinsippene for styringen av FN.

Bakgrunnen for FN pakten, og dermed også for opprettelsen av FN som organisasjon, startet på et tidlig tidspunkt under den andre verdenskrig. De allierte drøftet hvordan man skulle arbeide for internasjonal fred og sikkerhet etter at krigen tok slutt.

FN-pakten inneholder regler og prosedyrer for Generalforsamlingen, Sikkerhetsrådet og de andre hovedorganene. Pakten beskriver også hvilke saker FN skal jobbe for, og retningslinjer som forklarer hvilke rettigheter og plikter hvert medlemsland har i FN. Den sier også noe om hva som må gjøres for at landene skal nå de målene de har satt seg.

Når et land blir medlem av FN, går det med på å følge paktens mål og regler.

Avtalen ble åpnet for underskrifter den 26. juni 1945 ved en konferanse i San Francisco i USA. Den trådte i kraft den 24. oktober 1945 etter å ha blitt ratifisert av de fem faste medlemmene av FNs sikkerhetsråd

Folkerett - også kalt internasjonal lov - er de reglene stater har blitt enige om skal gjelde internasjonalt. FN fungerer både som en arena der folkerett blir laget, og som en aktør som passer på at folkeretten følges.

Mens Norges lover bestemmer hva norske innbyggere kan og ikke kan gjøre, bestemmer reglene i folkeretten hva stater kan og ikke kan gjøre. Hovedmålet med folkeretten er altså å regulere forholdet *mellom stater*.

Reglene i folkeretten kan deles inn i to kategorier

1) Internasjonale avtaler som statene inngår seg imellom og forplikter seg til å følge. Disse kalles også traktater eller konvensjoner.

2) Sedvanerett, de "uskrevne reglene" som det er bred enighet om, og praksis for. (For eksempel forbudet mot tortur)

Folkrettstridig – I strid med folkeretten. Maktbruk, trusler om maktbruk og intervensjon i en annen stats indre anliggender fra en utenforstående stat bryter med folkerettens grunnleggende regler.

Folkerettslig - Folkerettslige avtaler er internasjonale avtaler inngått mellom stater eller mellom stater og internasjonale organisasjoner (eventuelt mellom internasjonale organisasjoner), og som etter sitt innhold skaper folkerettslige forpliktelser og rettigheter for partene. Avtalen må være regulert av folkeretten, dvs. den må skape folkerettslige rettigheter og forpliktelser. Avtalen vil derfor typisk omhandle offentlig myndighetsutøvelse.

Gulfkrigen var en FN-autorisert krig mellom Irak og en USA-ledet koalisjonsstyrke fra 34 land. Mandatet var å presse ut irakiske styrker fra Kuwait som Irak, under ledelse av Saddam Hussein, hadde okkupert og annektert i august 1990. Majoriteten av koalisjonsstyrkene kom fra USA og Storbritannia. Konflikten varte fra Iraks invasjon av Kuwait 2. august 1990 til 28. februar 1991. USA iverksatte angrepet mot Irak og irakiske styrker den 17. januar 1991.

En koalisjon med USA i spissen ble dannet i løpet av høsten 1990 for å forberede en militær intervensjon. Daværende Sovjetunionen la ikke ned veto mot dette.

Angrepet og utkastelsen av irakiske styrker begynte da den USA-ledede koalisjonen iverksatte Operation Desert Storm den 17. januar. Den massive operasjonen ble i hovedsak ført med flyvåpen og missiler - og foregikk både i Kuwait og inne på irakisk territorium. Etter få uker hadde koalisjonen vunnet en overlegen seier

Warszawapakten (offisielt kalt **Traktaten for vennskap, samarbeid og gjensidig assistanse**) var under den kalde krigen en militærallianse mellom Sovjetunionen og land i den tidlige østblokken i Europa. Traktaten ble etablert som forsvarspakt rettet mot NATO, som hadde blitt etablert i 1949. Pakten ble underskrevet i Warszawa 14. mai 1955, og trådte i kraft 5. juni 1955. Sovjetunionen hadde på forhånd inngått bilaterale forsvarsavtaler med de fleste av medlemslandene i Warszawapakten. Endringen til en multilateral avtale bidro til å øke Sovjetunionens prestisje som en supermakt internasjonalt.

Pakten bestod til den kalde krigen var over, og den ble offisielt oppløst 1. juli 1991.

CIA (Central Intelligence Agency) er en føderal etterretningsorganisasjon i USA med hovedansvar for etterretning og kontraspionasje utenlands. Organisasjonen har hovedkvarter i Langley i Virginia.

CIA ble etablert i 1947, og vokste ut av Office of Strategic Services. Tidligere hadde mange av CIAs arbeidsoppgaver ligget under FBI og de militære, og ved dannelsen av organisasjonen ønsket man å samkjøre disse oppgavene på en mer hensiktsmessig måte.

Før desember 2004 var CIA bokstavelig talt etterretningstjenesten for USAs regjering. De andre byråene i USAs etterretningsfellesskap rapporterte til, og mottok sine ordrer fra, presidenten gjennom CIA-direktøren, som hadde tittelen Director of Central Intelligence (DCI). Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004 etablerte funksjonen Director of National Intelligence (DNI) som tok over noen av de oppgavene CIA-direktøren tidligere hadde hatt, blant annet å samle og å rapportere synspunkter som reflekterer etterretningsfellesskapets helhetlige informasjonstilgang. CIA-direktøren (nå Director of the Central Intelligence Agency – DCIA) rapporterer til presidenten gjennom DNI.

CIAs viktigste arbeidsfelt er innsamling og analyse av informasjon. Denne aktiviteten er verdensomspennende, noe som blant annet avspeiles i CIA World Factbook.

Ut over dette har en betydelig del av CIAs oppgaver bestått i å påvirke direkte de indre forholdene i andre land. I mange tilfeller har CIA også støttet, dels også organisert, statskupp mot andre lands regjeringer, og de har støttet allerede etablerte diktaturer. Under følger en liste over noen av disse.

ISAF (International Security Assistance Force) var en NATO-ledet internasjonal militær styrke i Afghanistan hvor Norge deltok.

Styrken ble sanksjonert av et enstemmig FNs sikkerhetsråd i desember 2001. I nesten to år var ISAFs mandat begrenset til Kabul. Ansvar for sikkerhet i hele Afghanistan skulle gis til den nyopprettede afghanske nasjonalarmeen. 13. oktober 2003 stemte imidlertid sikkerhetsrådet for å utvide ISAFs oppdrag utover Kabul.

Ledelse av ISAF gikk opprinnelig på rotasjon mellom forskjellige land for perioder på seks måneder. Det viste seg imidlertid å være vanskelig å finne land til å lede ISAF, og 11. august 2003 ble ledelsen overlatt til NATO. Dette markerte NATOs første utplassering utenfor Europa og USA.

NATO Response Force (NRF) er en multinasjonal militærstyrke underlagt NATO som ble vedtatt opprettet under NATOs toppmøte i Praha i november 2002. Styrken ble imidlertid ikke formelt opprettet før 15. oktober 2003. Den består av cirka 24 000 soldater.

EFT - Enhanced Forward Presence er NATOs forsterkningsstyrker utplassert i Baltikum og Polen.

Under sitt toppmøte i Warszawa i juli 2016 besluttet NATO å sette inn fire multinasjonale bataljonsstridsgrupper i henholdsvis Estland, Latvia, Litauen og Polen. De fire bataljonsstridsgruppene ledes hver av ett NATO-land: Den i Estland ledes av Storbritannia; den i Latvia av Kanada; den i Litauen av Tyskland; den i Polen av USA. De første styrkene var på plass tidlig i 2017. Norge tilbød under NATO-

toppmøtet å bidra med styrker til EFP, og har deltatt i operasjonen siden mai 2017. Det norske bidraget inngår i bataljonsstridsgruppen i Litauen, forlagt i den litauiske garnisonen i Rukla.

Trident Juncture 18, forkortet **TRJE18**, var en NATO-ledet militærøvelse som ble arrangert i Norge i oktober og november 2018. Det var den største NATO-øvelsen i Norge siden den kalde krigens opphør, og øvelsen samlet rundt 50 000 deltakere, 250 luftfartøyer, 65 skip og 10 000 landkjøretøyer fra 31 nasjoner. Øvelsen fant i hovedsak sted i Trøndelag, Møre og Romsdal, Østfold, Oppland og Hedmark, samt luft- og sjøområder i Sverige og Finland. For Norges del skulle øvelsen teste landets evne til å motta alliert støtte i form av soldater og utstyr. Den amerikanske admiralen James Foggo var øvelsens øverstkommanderende

Vardøradaren (Globus II) er en radar beliggende på Vårberget i Vardø. Radaren ble plassert i Vardø i 1999. Radaren er drevet av Etterretningstjenesten og har følgende oppgaver ifølge forsvaret.

- Overvåke verdensrommet
- Overvåke Norges interesseområde i utlandet
- Samle inn informasjon til bruk innen forskning og utvikling

Radaren er utviklet i USA. Ettersom radaren befinner seg rundt 40 km fra den russiske grensen, der Russland har store militære baser, har det ført til flere diplomatiske belastninger mellom Norge og Russland.

Boeing P-8 Poseidon er et militærfly fabrikkert av Boeing for roller som antiubåtkrigføring, overvåkning av maritime områder, og også elektronisk overvåking (ELINT). Flytypen kan bevæpnes med torpedoer, dypvannsbomber, AGM-84 Harpoon-missiler og andre våpen. Det har også mulighet til å avfyre og lytte på sonarbøyer. Flyet er konstruert for å kunne utføre oppdrag sammen med droner. Flytypen er bestilt av det norske Luftforsvaret.

Lockheed Martin F-35 Lightning II (tidligere kalt *Joint Strike Fighter*, JSF) er et kampfly utviklet av USA og Storbritannia, med mindre deltakelse fra en rekke partnerland. De første flyene ble levert til U.S. Air Force 14. juli 2011. Flytypen er bestilt av det norske Luftforsvaret.

Joint Warfare Centre (JWC) er et NATO-senter på Jåttå i Stavanger. JWC ble opprettet i 2003 i forbindelse med omleggingen av NATOs kommandostruktur, som ble vedtatt i Praha november 2002. Målet med senteret er å utvikle og gjøre NATO mer beredt og mer fleksibel for fremtiden og drive med utdanning av hovedkvarterene som er operative. JWC er direkte underlagt NATO-hovedkommandoen Allied Command Transformation (ACT) i Norfolk, USA.

SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) er et internasjonalt institutt med base i Sverige, dedikert til forskning i konflikt, våpen, våpenkontroll og nedrustning.

CO₂-ekvivalent er en enhet som brukes i klimagassregnskap. Enheten tilsvarer den effekten en gitt mengde (som regel et tonn) CO₂ har på den globale oppvarminga over en gitt tidsperiode (som regel 100 år). De øvrige drivhusgassene har et sterkere oppvarmingspotensiale (GWP-verdi) enn CO₂, og utslipp av disse gassene omregnes derfor til CO₂-ekvivalenter i henhold til deres GWP-verdier.

Antiimperialisme - holdning, innstilling, bevegelse som retter seg mot, er fiendtlig overfor imperialismen. I dag er det i all hovedsak tre former for imperialismen de vestlige landene benytter seg av for å undertrykke utviklingsland.

Den første formen for imperialismen er den økonomiske imperialismen. Gjennom outsourcing og innleie av billig arbeidskraft i eksempelvis Asia og Afrika, utnytter vestlige land arbeidere og andre ressurser i mindre velstående land. Den andre formen for imperialismen er den militære imperialismen – krig og konflikter som destabiliserer det politiske landskapet i utviklingsland. En siste form for imperialismen er den kulturelle imperialismen, nemlig det at vestlige land presser sine verdier på andre kulturer grunnet en selvopfatning om at de vestlige verdiene er viktigere.

Pasifisme brukes om tankesett som på prinsipielt grunnlag tar avstand fra voldsanvendelse og krig. Pasifisme kan i forlengelse av dette forstås som avvisning av militære krigshandlinger som intervensjonsmiddel i internasjonale konflikter.

Innenfor pasifismen finnes det forskjellige oppfatninger av hvor absolutt avvisningen av vold og krig skal være, og hvordan avvisningen skal begrunnes. Begrepet dekker derfor et vidt spekter av holdninger, fra absolutt motstand mot enhver voldsbruk uansett omstendigheter til en preferanse for bruk av fredelige midler som i ekstreme tilfeller ikke utelukker voldsbruk.

Pasifismen kan være prinsipielt eller pragmatisk motivert. Den prinsipielle pasifismen er basert på en oppfatning om at vold er moralsk galt; dette kan være begrunnet filosofisk, politisk/ideologisk eller religiøst. Pragmatisk pasifisme har ikke noe slikt grunnleggende syn, men baserer seg på at ikkevoldelige løsninger er en totalt sett bedre måte å løse konflikter på enn voldsbruk.

En del pasifister skiller mellom institusjonalisert vold og annen vold, det vil si at de er imot krigføring, men godtar voldsbruk i selvforsvar eller forsvar av andre. Det er også forskjellige innstillinger til ødeleggelse av eiendom; dette har ført til konflikter innen mange radikale organisasjoner hvor en del av medlemmene ønsker å bruke sabotasje som virkemiddel mens andre mener også det er utillatelig voldsbruk.

Humanisme er en bred og vanskelig avgrensbar betegnelse som spenner over en rekke og ofte innbyrdes motstridende tanke-systemer. Blant fellestrekkene er som regel en etisk filosofisk tilnærming som vil hegne om menneskeslektens iboende verdighet, og som legger stor vekt på de kvaliteter som kjennetegner mennesket som har en verdi i seg selv, og med evnen til fornuftig tenkning.

Humanisme ble i 2012 inntatt i Grunnloven som en del av Norges verdigrunnlag. Dag Hareide gir en definisjon av begrepet slik det er brukt i Norge i dag i etisk-filosofisk forstand i boken *Hva er humanisme*. Der utleder han en etikk som tar utgangspunkt i menneskeverdet som en samlende definisjon som kan knytte begrepet til ulike livssyn (både religiøse og sekulære) og ideologier. Begrepet er også brukt i betydningen humanistiske fag og om en praktisk livsholdning.

Haakon Lie var 1945–69 landsmøtevalgt sekretær i Det norske Arbeiderparti. I kraft av denne tilsynelatende beskjedne stillingen var han en av de mektigste og mest omstridte personer i norsk politikk.

Haakon Lie sluttet seg tidlig til arbeiderbevegelsen. 16 år gammel ble han medlem av Kristiania Arbeidersamfunn. Han kom raskt med i kretsen rundt den dominerende skikkelsen Martin Tranmæl, med den unge Einar Gerhardsen blant sine nærmeste våpendragere.

I krigsårene hadde Lie to lengre opphold i USA, siste gang som arbeidsattaché, der han reiste på kryss og tvers og talte Norges sak og samlet inn penger. Krigserfaringene gjorde ham til en lojal amerikavenn.

Ved krigens slutt var det gamle kjente som inntok sentrale kommandoposter i norsk politikk. Einar Gerhardsen ble partiformann og statsminister, mens Lie ble valgt til Arbeiderpartiets sekretær. Denne duoen kom til å dominere norsk politikk i mer enn 20 år. Lie var opptatt av at partiet måtte bli den drivende kraft i styringen av landet. Hans politiske hovedsaker var at Norge måtte delta i et vestlig militært og politisk samarbeid og at kommunistene og deres sympatisører måtte holdes under oppsikt.

Den kalde krigen mellom USA og Sovjetunionen var for Lie et spørsmål om ondt og godt. Straks etter frigjøringen knyttet han gode kontakter i den amerikanske ambassaden. Han omfavnet Marshall-planen (1947) fordi den sikret en forankring vestover og bidrog til gjenreisning og vekst. 1948–49 arbeidet han utrettelig for at Norge skulle bli medlem av NATO, noe som lyktes etter en hard indre strid i partiet. Straks medlemskapet var et faktum, mislikte han kritisk debatt om sikkerhetspolitikken, fordi den skapte uorden i rekkene.

Lie mobiliserte lojale partifeller blant de fagorganiserte for å overvåke og registrere kommunistisk virksomhet på arbeidsplassene. Nyttige opplysninger om kommunister kom også andre lands myndigheter til kjennskap. Etter hvert ble flere tusen kommunister og andre venstreorienterte registrert og overvåket. Lund-kommisjonen, som 1996 avla sin rapport om de hemmelige tjenestene i Norge i etterkrigstiden, stemplet deler av denne virksomheten som ulovlig.

Både i og utenfor Arbeiderpartiet oppfattet stadig flere kommunistjakten som meningsterror. Også Einar Gerhardsen mente at partisekretæren gikk for langt i å fordømme all kritikk, og forholdet mellom dem ble med etter hvert anstrengt før det kom et åpent brudd på landsmøtet 1967.

Einar Gerhardsen var en norsk politiker for Arbeiderpartiet. Han var formann i Arbeiderpartiet i 20 år, fra 1945 til 1965. Han er kjent som «landsfaderen» fordi han var statsminister i Norge i 17 år, lenger enn noen annen.

Gerhardsen var statsminister i periodene 25. juni–5. november 1945, 5. november 1945–19. november 1951, 22. januar 1955–28. august 1963 og 25. september 1963–12. oktober 1965.

Einar Gerhardsen kom tidlig med i arbeiderbevegelsen. Han var bla. medlem av sentralstyret i det som seinere ble Arbeidernes Ungdomsfylking i perioden 1919–1926, blant annet var han en periode både formann og nestformann.

Gerhardsen var sekretær i Det norske Arbeiderparti i årene 1923–1926 og i 1936–1939. Deretter ble han igjen sekretær i landspartiet, nestformann fra 1939 og fra 1945 til 1965 var han Arbeiderpartiets formann.

Einar Gerhardsen var medlem av Oslo bystyre og formannskap i perioden 1932–1945, viseordfører i perioden 1938–1940 og ordfører i noen timer i 1940. De tyske okkupantene nektet å godta ham som ordfører.

Gerhardsen spilte en aktiv rolle i det nasjonale motstandsarbeidet. I september 1941 ble han arrestert og satt så i konsentrasjonsleir i Tyskland i årene 1942–1944 og deretter på Grini til 8. mai 1945. Etter krigen ble han valgt som stortingsrepresentant for Oslo i perioden 1945–1969.

Da de politiske institusjonene skulle reorganiseres sommeren 1945, gikk regjeringsoppdraget til Gerhardsen etter at Hjemmefrontens leder, Paal Berg, hadde frasagt seg det. Einar Gerhardsen var da nettopp valgt til Arbeiderpartiets formann, men var likevel forholdsvis ukjent for store deler av det norske folk da han dannet sin samlingsregjering (Gerhardsens første regjering). Av regjeringens 15 medlemmer tilhørte seks Arbeiderpartiet.

Etter stortingsvalget høsten 1945 ble Gerhardsen i november samme år sjef for en ren partiregjering (Gerhardsens andre regjering). I 1951 gikk Gerhardsen av som statsminister og ble avløst av Oscar Torp. Gerhardsen tok sete i Stortinget, der han avløste Torp som parlamentarisk leder.

I 1954 ble han stortingspresident, men kom tilbake som regjeringssjef i perioden 1955–1965 (Gerhardsens tredje og fjerde regjering), bare avbrutt av de fire ukene med Lyng-regjeringen i 1963. Etter regjeringsskiftet i 1965 gikk Gerhardsen tilbake til Stortinget. Han trakk seg ut av aktiv politikk høsten 1969.

Gerhardsen begynte for alvor som politiker i Arbeiderpartiets revolusjonære periode i 1920-årene og måtte den gang sone flere dommer for sin politiske virksomhet. Han fulgte partiets overgang til reformismen i 1930-årene, ble varig preget av okkupasjonsårenes samhörighet og fremstod som en felles gjenreisningsmann etter krigen.

Gerhardsen tok et oppgjør med kommunistene i 1948 og støttet NATO-medlemskapet, men var ikke like reservasjonsløs i sitt syn på utenriks- og sikkerhetspolitikken som flere andre. Dette var bakgrunnen for det anspente forholdet som etter hvert oppstod mellom Gerhardsen og partisekretær Haakon Lie.

Einar Gerhardsen fremstod som «landsfaderen» – han var regjeringens sjef i 17 år, lenger enn noen annen statsminister. Han var sitt partis formann i 20 år, samtidig som han nøt tillit langt inn i andre partier.

Gerhardsen har blitt stående som den fremste eksponenten for de første 20 årene av norsk etterkrigshistorie, preget av økonomisk vekst, mesteparten av tiden av en relativ politisk harmoni, av NATO-medlemskap og en sterk utbygging av forbindelsene med utlandet.

Jens Stoltenberg er en tidligere politiker (AP), som siden 1. oktober 2014 har vært generalsekretær i NATO. Han var Norges statsminister 2000–2001 og 2005–2013, Norges finansminister 1996–1997, Norges energi- og næringsminister 1993–1996 og leder i Arbeiderpartiet fra 2002 til 2014. Da Stoltenberg tiltrådte i 2000 ble han Norges yngste statsminister noensinne med sine 41 år, men hadde allerede da en omfattende politisk karriere bak seg. Han var innvalgt som stortingsrepresentant for Oslo 1993–2017. Stoltenberg var leder i Arbeidernes ungdomsfylking (AUF) 1985–1989.

I sin egen lederperiode i ungdomsfylkingen, fra 1985 av, fikk så Stoltenberg større gjennomslag for en politikk som ikke lenger var på kollisjonskurs med moderpartiet i samme grad som AUF tidligere hadde hatt tradisjon for. AUF hadde fattet sitt første vedtak mot norsk medlemskap i NATO i 1969, og standpunktet hadde blitt stadfestet på hvert landsmøte siden, helt fram til landsmøtet i 1987. Stoltenberg og et enstemmig sentralstyre mente da at en mer hensiktsmessig politikk ville være «nærkamp» internt i NATO for et blokkfritt og atomvåpenfritt Europa. Forslaget ble vedtatt på landsmøtet med 169 mot 125 stemmer.

Den 28. mars 2014 offentliggjorde NATO at Stoltenberg var valgt til Anders Fogh Rasmussens etterfølger som generalsekretær og leder av Det nordatlantiske råd. Han tiltrådte stillingen den 1. oktober 2014. Stoltenberg fikk i 2017 forlenget sin periode som generalsekretær til 2020. Den 28. mars 2019 ble det kunngjort at Stoltenbergs verv som generalsekretær var blitt forlenget med to år, slik at han vil være i funksjonen til 30. september 2022.

Martin Luther King jr., var en borgerrettsforkjemper i USA i 1950- og 1960-årene. Han var en av lederne for den ikke-voldelige kampen for den svarte befolkningens likestilling i det amerikanske samfunnet.

King var baptistpastor i Montgomery, Alabama, og senere i fødebyen Atlanta, Georgia, og han brukte mye av sin tid som talsperson for borgerrettighets saker og på demonstrasjoner. Han ble fengslet 29 ganger i løpet av sitt liv. I 1964 ble han tildelt Nobels fredspris.

King ble ved 29 forskjellige anledninger arrestert for sin deltagelse i borgerrettskampanjer

King var en av hovedtalerne ved demonstrasjonen som avsluttet «The March for Jobs and Freedom», kjent som «Washington-marsjen», i august 1963. Marsjen og demonstrasjonen, som trakk flere enn 200 000

mennesker, var blant annet til støtte for en ny føderal borgerrettighetslov, som ville gjøre sørstatenes diskriminering ulovlig. Her holdt han talen som er blitt kjent som «Jeg har en drøm-talen» («I Have a Dream»).

I flere taler mellom 1965 og 1967 rettet King skarp kritikk mot USAs politikk under krigen i Vietnam. Han hadde tidligere involvert seg i debatter om oppløsning av europeiske kolonier i både Asia og Afrika, og hadde besøkt flere tidligere kolonier. King mente det ikke gikk an å kombinere et demokratisk styre i hjemlandet med en kolonialistisk krig i utlandet, og at Vietnamkrigen gikk uforholdsmessig ut over den amerikanske arbeiderklassen.

Den 4. april 1968 var King i Memphis, Tennessee, for å støtte en streik blant svarte renovasjonsarbeidere. King ble her skutt i hodet og drept mens han oppholdt seg på verandaen på hotellet. James Earl Ray ble dømt for mordet i 1969, etter først å ha tilstått og deretter trukket tilståelsen.